

**MINISTRŲ KOMITETO REKOMENDACIJA VALSTYBĖMS NARĖMS
Nr. CM/REC (2007)14**

DĖL

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEISINIO STATUSO EUROPOJE

(priimta 2007 m. spalio 10 d. Ministrų Komiteto ministrų pavadootojų
1006-ame susirinkime)

Ministrų Komitetas, remdamasis Europos Tarybos Statuto 15 straipsnio b punktu,

atsižvelgdamas į tai, kad Europos Tarybos tikslas yra pasiekti didesnę savo narių vienybę ir kad šio tikslo gali būti siekiama priimant bendras taisykles;

suprasdamas svarbų nevyriausybinių organizacijų (NVO) indėlį plėtojant ir įgyvendinant demokratiją ir žmogaus teises, visų pirma skatinant visuomenės supratimą, dalyvavimą visuomenės gyvenime ir užtikrinant valdžios institucijų veiklos skaidrumą ir atskaitomybę, taip pat suprasdamas, kad NVO indėlis į demokratinį visuomenių kultūrinį gyvenimą ir socialinę gerovę yra lygiai taip pat svarbus;

atsižvelgdamas taip pat į neįkainojamą NVO indėlį siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų Chartijoje ir Europos Tarybos Statute nustatytus tikslus ir principus;

atsižvelgdamas į Europos Tarybos valstybių ir vyriausybių vadovų trečiajame aukščiausiojo lygio susitikime (2005 m. gegužės 16–17 d. Varšuvoje) priimtą Deklaraciją ir Veiksmų planą;

pažymėdamas, kad NVO indėlis pasireiškia per labai įvairią veiklą, taip pat ir tada, kai NVO veikia kaip skirtingų visuomenės segmentų ir valdžios institucijų tarpusavio bendravimo priemonė, palaikydamos teisės ir viešosios politikos pokyčius, teikdamos pagalbą tiems, kam jos reikia, rengdamos techninius ir profesinius standartus, stebėdamos, kaip laikomasi galiojančių įsipareigojimų pagal nacionalinę ir tarptautinę teisę, be to, per NVO veiklą, kuria sudaromos galimybės asmenybei įgyvendinti savo siekius ir kartu siekti bendrų interesų, juos skatinti ir ginti;

turėdamas omenyje, kad NVO gausa yra įrodymas, jog šių organizacijų nariai turi teisę į asociacijų laisvę remiantis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsniu ir kad jų įsisteigimo šalis laikosi demokratinio pliuralizmo principų;

atsižvelgdamas į Europos socialinės chartijos (pataisytos) (ETS Nr. 163) 5 straipsnį, Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos (ETS Nr. 157) 3, 7 ir 8 straipsnius ir Konvencijos dėl užsieniečių dalyvavimo viešajame gyvenime vietos lygmeniu 3 straipsnį (ETS Nr. 144);

pripažindamas, kad NVO veikla susijusi ne tik su teisėmis, bet ir su atsakomybe;

manydamas, kad geriausia priemonė etiškam, atsakingam NVO elgesiui užtikrinti yra savireguliacijos skatinimas;

atsižvelgdamas į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką ir Jungtinių Tautų žmogaus teisių sutarties priežiūros institucijų nuomonę;

atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija A/RES/53/144 priimtą Deklaraciją dėl individų, grupių ir visuomenės organų teisės ir atsakomybės remti ir ginti visuotinai pripažintas žmogaus teises ir pagrindines laisves;

remdamasis Pagrindiniais nevyriausybių organizacijų Europoje statuso principais;

atsižvelgdamas į Europos konvenciją dėl tarptautinių nevyriausybių organizacijų juridinio asmens statuso pripažinimo (ETS Nr. 124) (toliau – Konvencija Nr. 124) ir į pageidavimą padidinti Konvencijos Susitariančiųjų Šalių skaičių;

Rekomenduoja valstybių narių vyriausybėms:

– įgyvendinant teisės aktus, politiką ir praktiką vadovautis būtiniausiais šioje rekomendacijoje nustatytais reikalavimais;

– atsižvelgti į šiuos reikalavimus vykdant prisiimtų įsipareigojimų stebėseną;

– užtikrinti, kad ši Rekomendacija ir prie jos pridedamas Aiškinamasis memorandumas būtų išversti ir išplatinti kuo plačiau NVO ir plačiajai visuomenei, taip pat parlamentarams, atitinkamoms valdžios ir švietimo institucijoms ir kad ji būtų taikoma rengiant [valdžios] pareigūnus.

I. Pagrindiniai principai

1. Pagal šią Rekomendaciją NVO yra savanoriškos savivaldžios institucijos ar organizacijos, įsteigtos siekti jų steigėjų ar narių iškeltų iš esmės ne pelno tikslų. NVO neapima organizacijų, veikiančių kaip politinės partijos.

2. NVO apima tiek atskirų asmenų (fizinių ar juridinių), tiek tokių asmenų grupių įsteigtas institucijas ar organizacijas. NVO gali būti grindžiamos naryste arba ne naryste.

3. NVO gali būti neoficialios institucijos ar organizacijos arba juridinio asmens statusą turinčios įstaigos.

4. NVO pagal savo sudėtį ir veiklos sritį gali būti nacionalinės arba tarptautinės.

5. NVO turėtų naudotis teise į saviraiškos laisvę ir visomis kitomis joms taikomomis visuotinai ir regionų lygmeniu užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis.

6. NVO neturėtų būti pavaldžios valdžios institucijoms.

7. Juridinio asmens statusą turinčios NVO turėtų turėti tokias pat galimybes, kokias paprastai turi kiti juridiniai asmenys, ir joms turėtų būti taikomos administracinės, civilinės ir baudžiamosios teisės normos ir sankcijos, paprastai taikomos šiems juridiniams asmenims.

8. NVO taikomas teisinis pagrindas ir fiskalinė sistema turėtų padėti skatinti jų steigimąsi ir tęstinę veiklą.

9. NVO neturėtų skirstyti jokio pelno, kurį jos galėtų gauti iš savo veiklos, savo nariams ar steigėjams, tačiau gali panaudoti pelną savo tikslams įgyvendinti.

10. Valdžios institucijų veika ar neveikimas NVO atžvilgiu turėtų būti nagrinėjama administracine tvarka ir NVO turėtų turėti galimybę tai teisiškai užginčyti nepriklausomame ir nešališkame visapusišką jurisdikciją turinčiame teisme.

II. Tikslai

11. NVO turėtų turėti galimybę laisvai siekti savo tikslų, jeigu ir tikslai, ir priemonės jiems pasiekti atitinka demokratinės visuomenės principus.

12. NVO turi turėti laisvę atlikti tyrimus, imtis švietimo ir atstovavimo veiklos viešųjų diskusijų klausimais, neatsižvelgiant į tai, ar pozicija, kurios jos laikosi, atitinka vyriausybės politiką ir į tai, ar dėl jos būtina pakeisti įstatymus.

13. NVO turėtų turėti galimybę laisvai remti konkretų kandidatą ar partiją per rinkimus ar referendumą, jeigu jos atvirai išdėsto savo motyvus. Bet kokiam tokios paramos teikimui taip pat turėtų būti taikomi rinkimų ir politinių partijų finansavimą reglamentuojantys teisės aktai.

14. NVO turi turėti galimybę be jokio specialaus leidimo, tačiau laikydamosi visų atitinkamai veiklai paprastai taikomų licencijavimo ar norminių reikalavimų, laisvai dalyvauti bet kokioje teisėtoje ekonominėje, verslo ar komercinėje veikloje, kad palaikytų savo veiklą, kuria nesiekama pelno.

15. NVO turi turėti galimybę laisvai siekti savo tikslų tapdamos nacionalinių ar tarptautinių NVO susivienijimų, federacijų ir konfederacijų narėmis.

III. Sudarymas ir narystė

A. Steigimas

16. Bet kuriam asmeniui, nesvarbu, ar jis yra juridinis ar fizinis asmuo, [valstybės] pilietis ar ne pilietis, arba tokių asmenų grupė, turėtų būti užtikrinama galimybė laisvai steigti NVO, o kai tai susiję su ne naryste grindžiamos NVO steigimu, galimybė įkurti NVO dovanojant ar testamentu paliekant savo turtą.

17. Dviem ar daugiau asmenų turėtų būti užtikrinama galimybė įkurti naryste grindžiamą NVO, tačiau, jei siekiama gauti juridinio asmens statusą, gali būti reikalaujama daugiau narių, vis dėlto narių skaičius turi būti nustatytas toks, kad netrukdytų įsteigti NVO.

B. Įstatai

18. Juridinio asmens statusą turinčios NVO paprastai turėtų turėti įstatus, įskaitant steigiamąjį dokumentą ar steigimo dokumentus ir, jei taikoma, bet kokią kitą dokumentą, kuriuo nustatomos jų veiklą reglamentuojančios sąlygos.

19. Juridinio asmens statusą turinčios NVO įstatuose paprastai nurodoma jos:

- a) pavadinimas;
- b) tikslai;
- c) įgaliojimai;
- d) aukščiausiasis valdymo organas;
- e) šio organo posėdžių dažnumas;
- f) tokių posėdžių sušaukimo tvarka;
- g) šio organo tvirtinamų finansinių ir kitų ataskaitų tvirtinimo tvarka;
- h) įstatų pakeitimo ir organizacijos paleidimo ar jos susijungimo su kita NVO tvarka.

20. Naryste grindžiamos NVO aukščiausiai valdymo organą turėtų sudaryti jos nariai, o dėl bet kurio įstatų pakeitimo turėtų būti būtinas šių narių sutikimas. Kai tai susiję su kitomis NVO, aukščiausiasis valdžios organas turėtų būti įstatuose nustatytas organas.

C. Narystė

21. Joks asmuo pagal įstatymus ar kitaip neturėtų būti verčiamas įstoti į NVO, išskyrus atvejus, kai tam tikrose valstybėse profesinės veiklos reguliavimo tikslais įstatymu nustatytas organas ar organizacija yra laikomi NVO.

22. Bet kurio asmens, neatsižvelgiant į tai, ar jis yra fizinis ar juridinis asmuo ir į tai, ar jis yra pilietis ar ne pilietis, teisei įstoti į naryste grindžiamą NVO neturėtų būti taikomi nepagrįsti teisiniai apribojimai ir, atsižvelgiant į nepateisinamo diskriminavimo draudimo principą, ši teisė pirmiausia turėtų būti apibrėžiama atitinkamų NVO įstatuose.

23. NVO nariai neturėtų būti iš jų šalinami, jei tai prieštarauja NVO įstatams.

24. NVO priklausantiems asmenims neturėtų būti taikomos jokios sankcijos dėl jų narystės. Tai neturėtų trukdyti laikyti tokią narystę nesuderinama su konkrečiomis pareigomis ar darbu.

25. Naryste grindžiamos NVO turėtų turėti teisę leisti dalyvauti savo veikloje ir ne nariams.

IV. Juridinio asmens statusas

A. Bendrosios nuostatos

26. NVO juridinio asmens statusas turėtų būti aiškiai atskirtas nuo jų narių ar steigėjų statuso.

27. NVO, sudaryta susijungus dviem ar daugiau NVO, turėtų paveldėti jų teises ir atsakomybę.

B. Juridinio asmens statuso įgijimas

28. Juridinio asmens statuso įgijimą reglamentuojančios taisyklės turėtų būti, jei toks statusas neįgyjamas automatiškai, kaip NVO steigimo pasekmė, suformuluotos objektyviai, o atitinkamos institucijos neturėtų turėti galimybės jų aiškinti savo nuožiūra.

29. Juridinio asmens statuso įgijimą reglamentuojančios taisyklės turėtų būti plačiai paskelbtos, juridinio asmens statuso gavimo tvarka turi būti lengvai suprantama, o jos reikalavimai – lengvai įvykdomi.

30. Asmenys gali būti pripažinti netinkamais steigti juridinio asmens statusą turinčias NVO dėl apkaltinamojo nuosprendžio, kuris yra sprendimo, kad jie netinkami steigti NVO, pagrindas. Tokio sprendimo juos pripažinti netinkamais taikymo mastas ir trukmė turėtų būti nustatoma pagal proporcingumo principą.

31. Teikiant prašymus įsteigti naryste grindžiamas NVO turėtų būti pateikiama tik jų įstatai, adresai ir jų steigėjų, direktorių, pareigūnų ir teisinių atstovų pavadinimai (vardai). Kai tai susiję su ne naryste grindžiamų NVO steigimu, taip pat gali būti reikalaujama įrodyti, kad jos turi finansinių išteklių savo tikslams įgyvendinti.

32. Juridinio asmens statuso, kai tai susiję su naryste grindžiamų NVO steigimu, turėtų būti siekiama tik priėmus šį siekį patvirtinantį nutarimą susirinkime, į kurį sukviečiami visi nariai.

33. Už prašymą gauti juridinio asmens statusą gali būti imamas mokestis, tačiau jo dydis neturėtų būti toks, kad atgrasytų nuo prašymų.

34. Juridinio asmens statusą suteikti atsisakoma tik tada, jei nebuvo pateikti visi aiškiai nustatyti būtini dokumentai, jei buvo pasinaudota aiškiai klaidinančiu pavadinimu (vardu) arba jei jis nepakankamai aiškiai skiriasi nuo atitinkamoje valstybėje jau veikiančio fizinio ar juridinio asmens pavadinimo (vardo), arba jei įstatuose nustatytas tikslas aiškiai nesuderinamas su demokratinės visuomenės principais.

35. Bet koks juridinio asmens statuso siekiančių NVO tikslų priimtinumą vertinimas turėtų būti gerai apsvarstytas ir juo turi būti atsižvelgiama į politinio pliuralizmo sąvoką. Vertinimas neturėtų būti pagrįstas išankstine nuomone.

36. Už juridinio statuso suteikimą atsakingas organas, priimdamas savo sprendimus, turėtų veikti nepriklausomai ir nešališkai. Toks organas turėtų turėti pakankamai tinkamos kvalifikacijos darbuotojų savo funkcijoms atlikti.

37. Sprendimams suteikti ar atsisakyti suteikti juridinio asmens statusą priimti turėtų būti nustatomas pagrįstas laikotarpis.

38. Prašytojams turėtų būti pranešama apie visus sprendimus, o bet kokio atsisakymo priežastys turėtų būti nurodomos raštu, taip pat užtikrinama galimybė atsisakymą apskusti nepriklausomam ir nešališkam teismui.

39. Sprendimai dėl tinkamumo suteikti NVO finansinę ar kitokią pagalbą turėtų būti priimami nepriklausomai nuo sprendimų dėl juridinio asmens statuso įgijimo ir pageidautina, kad juos priimtų kitas organas.

40. Įrašai apie juridinio asmens statuso NVO suteikimą, jei toks statusas automatiškai neįgyjamas įsteigus NVO, turėtų būti lengvai prieinami visuomenei.

41. Iš NVO neturėtų būti reikalaujama periodiškai atnaujinti jų, kaip juridinių asmenų, statusą.

C. Filialai. Įstatų pakeitimas

42. NVO gali steigti filialus, tam iš jų jokio leidimo nereikalaujama tiek šalies viduje, tiek (atsižvelgiant į toliau pateiktą 45 punktą) užsienyje.

43. NVO gali vėliau keisti savo įstatus ir tam nebūtinai valdžios institucijos pritarimas, nebent pakeitimai paveikia jos pavadinimą ar tikslus. Toks pritarimas gaunamas tokia pat kaip ir juridinio asmens statuso įgijimo tvarka, tačiau toks pakeitimas neturėtų būti susijęs su reikalavimu, kad atitinkama NVO įsisteigtų kaip naujas subjektas. Gali būti reikalaujama pranešti atitinkamai institucijai apie kitus NVO įstatų pakeitimus prieš jiems įsigaliojant.

D. Juridinio asmens statuso nutraukimas

44. NVO juridinio asmens statusas gali būti nutrauktas tik laisva jų narių valia arba, kai tai susiję su ne naryste grindžiamomis NVO, jų valdančiojo organo valia, arba juridinio

asmens statusas gali būti nutrauktas dėl bankroto, užsitęsusio neveiklumo ar rimto nusižengimo.

E. Užsienio NVO

45. Neapribojant Konvencijoje Nr. 124 nustatytų straipsnių taikymo šią Konvenciją ratifikavusioms valstybėms, iš užsienio NVO gali būti reikalaujama, laikantis pirmesnių 28–31 ir 33–39 punktų nuostatų, gauti pritarimą veikti įsisteigimo šalyje. Šiuo tikslu jos neturėtų steigti naujo atskiro subjekto. Pritarimas veikti gali būti atšauktas tik ištikus bankrotui, taip pat dėl užsitęsusio neveiklumo ar rimto nusižengimo.

V. Valdymas

46. Už narystės principu grindžiamų NVO valdymą atsakingus asmenis turėtų rinkti ar skirti aukščiausiasis valdymo organas arba organas, kuriam NVO paveda atlikti šią užduotį. Ne narystės principu pagrįstų NVO vadovybė turėtų būti paskiriama vadovaujantis jų įstatais.

47. NVO turėtų užtikrinti, kad jų valdymo ir sprendimų priėmimo organai veiktų vadovaudamiesi jų įstatais, tačiau kitais atžvilgiais jos gali laisvai nustatyti savo tikslų įgyvendinimo būdus. Visų pirma, NVO nebūtinai joks valdžios institucijos leidimas tam, kad pakeistų savo vidaus struktūrą ar taisykles.

48. Pareigūnų skyrimas, išrinkimas ar pakeitimas ir narių priėmimas ar šalinimas, remiantis pirmesniais 22 ir 23 punktais, turėtų būti atitinkamos NVO vidaus reikalas. Tačiau asmenys gali būti pripažinti netinkamais dirbti NVO pareigūnais dėl apkaltinamojo nuosprendžio, kuris yra sprendimo, kad jie netinkami tokioms pareigoms, pagrindas. Tokio sprendimo juos pripažinti netinkamais taikymo mastas ir trukmė turėtų būti nustatoma pagal proporcingumo principą.

49. NVO neturėtų būti taikomi jokie specialieji apribojimai dėl jų vadovybėje dirbančių asmenų ar darbuotojų, kurie nėra piliečiai.

VI. Lėšų rinkimas, nuosavybė ir valstybės parama

A. Lėšų rinkimas

50. NVO turėtų būti užtikrinama galimybė prašyti lėšų ir jas gauti – grynaisiais pinigais ar dovanomis natūra – ne tik iš savo valstybės valdžios institucijų, bet ir iš institucijų ar pavienių paramos teikėjų, kitos valstybės ar daugiašalių agentūrų, taikant joms tik teisės normas, įprastai taikomas muitams, valiutos keitimui ir pinigų plovimui, taip pat teisę, pagal kurią reglamentuojamas rinkimų ir politinių partijų finansavimas.

B. Nuosavybė

51. Juridinio asmens statusą turinčios NVO turėtų turėti galimybę naudotis bankų paslaugomis.

52. Juridinio asmens statusą turinčios NVO turėtų turėti galimybę pareikšti ieškinį dėl bet kokios jų nuosavybei padarytos žalos atlyginimo.

53. Juridinio asmens statusą turinčioms NVO gali prirėikti naudotis nepriklausomų ekspertų paslaugomis parduodant ar įsigyjant bet kokią žemę, patalpas ar kitą vertingą turtą, jei NVO suteikiama bet kokios rūšies valstybės parama.

54. Juridinio asmens statusą turinčios NVO neturėtų naudoti netaikant joms mokesčių įsigytos nuosavybės tais tikslais, kuriems atleidimas nuo mokesčių nenumatytas.

55. Juridinio asmens statusą turinčios NVO gali naudoti savo turtą savo darbuotojų darbo užmokesčiui, taip pat gali atlyginti visų darbuotojų ir NVO vardu veikiančių savanorių dėl šios veiklos turėtas pagrįstas išlaidas.

56. Juridinio asmens statusą turinčios NVO gali paskirti savo nuosavybės perėmėją, jei jų veikla nutraukiama, tačiau tik tada, kai įvykdo savo įsipareigojimus, įskaitant ir įsipareigojimą gerbti bet kokias paramos teikėjų teises į lėšų grąžinimą. Tačiau nepaskyrus jokio nuosavybės perėmėjo arba jei atitinkama NVO neseniai buvo gavusi valstybės finansavimą ar kitokią paramą, gali būti reikalaujama perduoti nuosavybę kitai NVO ar juridiniam asmeniui, kurio tikslai labiausiai atitinka NVO tikslus, arba nuosavybę taip perduoti turi valstybė. Be to, valstybė gali perimti NVO nuosavybę, jei buvo nustatyta, kad tikslai ar priemonės, kuriomis NVO naudojami jiems pasiekti, yra nepriimtini.

C. Valstybės parama

57. NVO turėtų būti padedama siekti jų tikslų teikiant valstybės finansavimą ir kitą paramą, pavyzdžiui, pelno mokesčio ir kitų su nario mokesčiu susijusių mokesčių ar rinkliavų netaikymas, iš paramos teikėjų ar vyriausybės ir tarptautinių agentūrų gautos lėšos ir daiktai, pajamos iš investicijų, nuomos, autoriaus honorarų, ekonominės veiklos ir turto sandorių, taip pat mokesčių lengvatomis ar kreditavimu skatinamos dovanojimo iniciatyvos.

58. Teikiant bet kokią valstybės paramą NVO, turėtų būti vadovaujama aiškiais ir objektyviais kriterijais.

59. Priimant sprendimą dėl bet kokios valstybės paramos NVO suteikimo, gali būti atsižvelgta į tokius svarbius kriterijus kaip NVO vykdomos veiklos pobūdis ir šios veiklos naudos gavėjai.

60. Valstybės paramos suteikimą taip pat gali lemti teisės aktais NVO nustatyta ypatinga kategorija ar reikalavimai arba tam tikra NVO teisinė forma.

61. Padarius esminių NVO įstatų ar veiklos pakeitimų, bet koks valstybės paramos teikimas gali būti pakeistas arba nutrauktas.

VII. Atskaitomybė

A. Skaidrumas

62. Iš NVO, kurioms buvo suteikta bet kokios rūšies valstybės parama, gali būti reikalaujama kasmet paskirtajai priežiūros institucijai pateikti finansinę ataskaitą ir veiklos apžvalgą.

63. Iš NVO, kurioms buvo suteikta bet kokios rūšies valstybės parama, gali būti reikalaujama pranešti, kokia jų lėšų dalis panaudota lėšų rinkimui ir kokia administravimui.

64. Visos ataskaitos turėtų būti rengiamos atsižvelgiant į paramos teikėjų, naudos gavėjų ir darbuotojų teises, taip pat į pagrįstą veiklos konfidencialumo apsaugos teisę.

65. Gali būti reikalaujama, kad NVO, kurioms buvo suteikta bet kokios rūšies valstybės parama, pateiktų savo finansines ataskaitas nepriklausomos nuo jų vadovybės institucijos ar asmens auditui.

66. Pirmesni 62–65 punktų reikalavimai užsienio NVO turėtų būti taikomi tik tada, kai tai susiję su įsisteigimo šalyje [jų] vykdoma veikla.

B. Priežiūra

67. NVO veikla turėtų būti laikoma teisėta, jeigu nėra priešingų įrodymų.

68. Priežiūros institucija gali pareikalauti patikrinti NVO apskaitos dokumentus, įrašus ir veiklą, jei NVO neįvykdė atskaitomybės reikalavimų ar jei yra svarus pagrindas įtarti, kad buvo padaryta ar netrukus bus padaryta rimtų teisės pažeidimų.

69. NVO neturėtų būti daroma krata ir poėmis, jei nėra objektyvių priežasčių imtis tokių priemonių ir jei nėra atitinkamo teisminės institucijos leidimo.

70. Į vadovavimą NVO neturėtų būti kišamasi iš išorės, nebent nustatomas rimtas NVO taikomų teisinių reikalavimų pažeidimas ar pagrįstai manoma, kad toks pažeidimas bus netrukus padarytas.

71. NVO paprastai turėtų turėti galimybę paprašyti sustabdyti bet kokios administracinės priemonės joms taikymą. Atmetus prašymą sustabdyti, turėtų būti galimybė tokį atmetimą skubiai užginčyti teisme.

72. Dažniausiai tinkama sankcija, kurios galima imtis prieš NVO, pažeidusias joms taikomus teisinius reikalavimus (įskaitant su juridinio asmens statuso įgijimu susijusius reikalavimus), yra tik reikalavimas pataisyti padėtį ir (arba) administracinių, civilinių ar baudžiamųjų bausmių joms ir (arba) tiesiogiai už tai atsakingiems asmenims taikymas. Bausmės turėtų būti pagrįstos galiojančia teise, o jas skiriant būtina atsižvelgti į proporcingumo principą.

73. Pirmesni 68–72 punktų nuostatų reikalavimai užsienio NVO turėtų būti taikomi tik tada, kai tai susiję su įsisteigimo šalyje [jų] vykdoma veikla.

74. NVO veikla nutraukiama arba, kai tai susiję su užsienio NVO, pritarimas jos veiklai atšaukiamas tik teismo nurodymu, jei yra neginčijamų įrodymų, kad tokio nurodymo priėmimas atitinka pirmesniuose 44–45 punktuose nurodytas sąlygas. Turėtų būti galimybė tokį nurodymą skubiai apskūsti.

C. Atsakomybė

75. Juridinį statusą turinčios NVO pareigūnai, direktoriai ir darbuotojai neturėtų būti asmeniškai atsakingi už NVO skolas, prievoles ir įsipareigojimus. Tačiau prireikus jie turėtų atsiskaityti NVO, trečiosioms šalims ar joms visoms dėl profesinio nusižengimo ar pareigų nevykdymo.

VIII. Dalyvavimas priimant sprendimus

76. Pasinaudojant valstybiniais ir pusiau valstybiniais mechanizmais visais lygmenimis turėtų būti nediskriminuojant skatinamas veiksmingas NVO dalyvavimas dialoge ir konsultacijose viešosios politikos tikslų ir sprendimų klausimais. Tokiu dalyvavimu turėtų

būti užtikrinamas laisvas gyventojų nuomonių visuomenės funkcionavimo klausimais reiškimas. Šiam dalyvavimui ir bendradarbiavimui turėtų būti sudaromos sąlygos užtikrinant tinkamą oficialios informacijos atskleidimą ar galimybę ja pasinaudoti.

77. Su NVO turėtų būti tariamasi rengiant pirminės ir antrinės teisės aktus, susijusius su jų statusu, finansavimu ar veiklos sritimis.